

Uchwała z dnia 15 czerwca 2005 r.

II UZP 3/05

Przewodniczący SSN Herbert Szurgacz, Sędziowie SN: Maria Tyszel (sprawozdawca), Andrzej Wasilewski.

Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Iwony Kaszczyzyn, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 15 czerwca 2005 r. sprawy z wniosku Jana Ł. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w B. o wysokość emerytury, na skutek zagadnienia prawnego przekazanego postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 17 marca 2005 r. [...]

„Czy wskazanie we wniosku o emeryturę tych samych 20 lat kalendarzowych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu, które zostały przyjęte do obliczenia podstawy wymiaru uprzednio pobieranej renty oznacza, że podstawa wymiaru emerytury winna być obliczona w myśl art. 21 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) ?”:

p o d j ą ł uchwałę:

Wskazanie we wniosku o emeryturę tych samych 20 lat kalendarzowych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu, które zostały przyjęte do obliczenia podstawy wymiaru uprzednio pobieranej renty oznacza, że podstawa wymiaru emerytury może być obliczona w myśl art. 21 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.).

U z a s a d n i e

Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w B. decyzją z dnia 24 czerwca 2003 r., wykonując prawomocny wyrok Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z 14 maja 2003 r., dokonał od dnia 1 grudnia 2002 r. przeliczenia emerytury ubezpieczonego

Jana Ł. Dla obliczenia podstawy wymiaru emerytury organ rentowy zastosował uprzednio ustalony wskaźnik podstawy wymiaru renty wnioskodawcy pomnożony przez kwotę bazową obowiązującą w dacie jej przyznania. Tak obliczoną podstawę zwiększono o kolejne waloryzacje, natomiast do obliczenia socjalnej części emerytury organ rentowy przyjął kwotę bazową obowiązującą w dacie zgłoszenia wniosku.

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Bydgoszczy wyrokiem z dnia 14 listopada 2003 r. oddalił odwołanie ubezpieczonego, stwierdzając, że nie było podstawy prawnej do uwzględnienia w obliczeniu podstawy wymiaru emerytury nowej kwoty bazowej obowiązującej w dacie zgłoszenia wniosku o emeryturę. Zdaniem Sądu Okręgowego, ubezpieczony mógłby nabyć prawo do przeliczenia podstawy wymiaru emerytury według nowej kwoty bazowej, gdyby wskazał do obliczenia tej podstawy wynagrodzenie z innego okresu, niż wskazany do obliczenia renty.

Rozpoznający apelację ubezpieczonego, Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku, powziął wątpliwość, którą wyraził w przedstawnym Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia w trybie art. 390 § 1 k.p.c. zagadnieniu prawnym o treści przytoczonej w sentencji.

Sąd Najwyższy wziął pod uwagę, co następuje:

Jan Ł. pobierał od 1994 r. rentę inwalidzką. Podstawa wymiaru tej renty została przeliczona decyzją z dnia 18 stycznia 2000 r., według której w miejsce dotychczasowej podstawy wymiaru renty obliczonej z lat 1980-1984, przyjęto podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu, czyli z lat 1967-1983 oraz 1985-1986, 1988 i 1991, a wskaźnik wysokości podstawy wymiaru ustalono na 142,67%. We wniosku o emeryturę z dnia 10 czerwca 2002 r. ubezpieczony nie określił w ogóle sposobu obliczenia podstawy wymiaru emerytury, natomiast organ rentowy, przyznając emeryturę, przyjął za podstawę jej wymiaru zwaloryzowaną podstawę wymiaru pobieranej renty z uwzględnieniem ówczesnej kwoty bazowej, a jedynie do socjalnej części emerytury przyjął kwotę bazową z daty zgłoszenia wniosku o emeryturę.

W tych okolicznościach faktycznych wątpliwości Sądu Apelacyjnego wzbudziła praktyka organu rentowego polegająca na tym, że ustalenie podstawy wymiaru emerytury „na nowo w myśl art. 15”, stosownie do art. 21 ust. 1 pkt 2 ustawy o FUS,

może nastąpić tylko wówczas, gdy ubezpieczony, który przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę miał ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, wskaże do podstawy emerytury kolejne lata kalendarzowe, inne od tych, z których podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zostały przyjęte za podstawę wymiaru renty. Sąd Apelacyjny, jak wynika z uzasadnienia postanowienia, skłania się do poglądu, że ustawowy zwrot „podstawa wymiaru ustalona na nowo” oznacza „nowe obliczenie” wysokości emerytury, a nie wskazanie „nowych lat kalendarzowych”.

Dla rozstrzygnięcia przedstawionej wątpliwości Sądu konieczne jest przytoczenie w całości przepisu art. 21 ust. 1 ustawy o FUS. Zgodnie z nim „podstawę wymiaru emerytury dla osoby, która wcześniej miała ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, stanowi: 1) podstawa wymiaru renty - w wysokości uwzględniającej rewaloryzację oraz wszystkie kolejne waloryzacje przypadające w okresie następującym po ustaleniu prawa do renty, z zastrzeżeniem art. 15 ust. 5, albo 2) podstawa wymiaru ustalona na nowo w myśl art. 15”.

Ustawodawca dopuścił więc dwa warianty ustalenia podstawy wymiaru emerytury dla osób objętych dyspozycją art. 21 ust. 1. Pod względem gramatycznym przepis ten jest zdaniem złożonym. Użycie pomiędzy jego dwoma członami spójnika współrzędnego „albo” jednoznacznie wskazuje na ich równoważność (ekwiwalencję), a to oznacza, że mają tę samą wartość. W omawianym zakresie przepis ten brzmi: „podstawę wymiaru emerytury dla osoby, która wcześniej miała ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, stanowi podstawa wymiaru ustalona na nowo w myśl art. 15”. Wybór pomiędzy tymi wariantami ustawodawca pozostawił ubezpieczonemu.

Trafnie Sąd Apelacyjny podkreślił, że emerytura nie jest kontynuacją renty, lecz innym świadczeniem, przyznawanym na mocy innych przepisów i na podstawie innych przesłanek, a wysokość podstawy wymiaru emerytury „jest wynikiem konkretnych operacji matematycznych, w których uwzględnia się przeciętne podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie z konkretnych lat, ustalając ich procentowy wskaźnik w stosunku do każdego roku, która jest następnie pomnożona przez kwotę bazową”. Sposób ustalenia podstawy wymiaru emerytury lub renty wskazuje art. 15 ust. 4 ustawy o FUS. Sąd Najwyższy w składzie orzekającym podziela pogląd Sądu Apelacyjnego, że ani z art. 15, ani z żadnego innego przepisu ustawy o FUS, nie wynika, że nie jest uprawniony do ustalenia na nowo podstawy wymiaru emerytury rencista, który skorzystał z przewidzianej w art. 111 ust. 1 tej ustawy możliwości ponownego

obliczenia renty, jeżeli do jej obliczenia wskazano podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenie emerytalne i rentowe z lat kalendarzowych wybranych w sposób wskazany w pkt 1-3 tego przepisu. Przepis ten nie zawiera zastrzeżenia, że muszą to być inne lata niż przyjęte do pierwszego obliczenia świadczenia. Nie ulega wątpliwości, że celem tego przepisu jest umożliwienie emerytom i rencistom uzyskania najkorzystniejszej wysokości należnego im świadczenia. Temu samemu celowi służy omawiany art. 21 pkt 1; za podstawę wymiaru emerytury przyjmuje się zwaloryzowaną podstawę renty wówczas, gdy dla ubezpieczonego jest to korzystniejsze od jej ustalenia na podstawie art. 15. W ustawowym zwrocie „podstawa wymiaru ustalona na nowo w myśl art. 15” przymiot „nowości” należy łączyć z ustaleniem podstawy wymiaru nowego świadczenia, a nie z jednym z elementów tego ustalenia, jakim jest wybór kalendarzowych lat, z których składka na ubezpieczenie ma wpływ na wysokość tej podstawy. Uzależnienie ustalenia podstawy wymiaru emerytury obliczonej stosownie do art. 15 ustawy o FUS od wskazania lat kalendarzowych innych od tych, z których składka na ubezpieczenie stanowiła podstawę wymiaru renty, jest wymaganie pozaustawowym, nieznajdującym logicznego uzasadnienia w powołanych przepisach. Prezentowane w sprawie stanowisko organu rentowego zaprzecza racjonalności ustawodawcy. Skoro bowiem ustawodawca określił na 20 maksymalną liczbę lat kalendarzowych, z których podstawa składki na ubezpieczenie może stanowić podstawę wymiaru zarówno emerytury, jak i renty, to trudno przyjąć, że jego intencją było zwiększenie ilości tych lat w stosunku do osób, które przed spełnieniem warunków do emerytury miały ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Podkreślić należy, że przyjęta przez organ rentowy praktyka obliczenia wysokości emerytury wnioskodawcy przy zastosowaniu różnych kwot bazowych; jednej do podstawy wymiaru, drugiej - do jej części socjalnej, narusza nałożony na ten organ ustawowy obowiązek działania z urzędu na korzyść osób uprawnionych do świadczeń. Wprawdzie nie ma to wpływu na rozstrzygnięcie przedstawionego zagadnienia, jednakże z uwagi na specyfikę działania organu rentowego Sąd Najwyższy przypomina, że już w wyroku z 24 stycznia 1996 r., II URN 60/95 (OSNAPiUS 1997 nr 4, poz. 53), wyjaśniał, że „jeżeli podstawa wymiaru emerytury lub renty może być ustalona w rozmaity sposób, to o sposobie decyduje żądanie ubezpieczonego, a dopiero wówczas, gdy żądania takiego nie ma, decyduje o tym organ rentowy, który ma obowiązek wyboru rozstrzygnięcia korzystniejszego dla osoby zainteresowanej”. Mimo

zmiany stanu prawnego, zasada ta obowiązuje nadal, ponieważ wynika z art. 95 ustawy o FUS.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy podjął uchwałę jak w sentencji.

=====